האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

סילבוס

רב תרבותיות בחברה הישראלית - 62274

תאריך עדכון אחרון 04-08-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס:משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר:סמסטר ב'

שפת ההוראה:עברית

קמפוס: קרית א"י ספרא

מורה אחראי על הקורס (רכז):מיכל ברק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: michalbarak1@savion.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:יום שלישי בשעה 15:00

מורי הקורס:
עו"ד מיכל ברק

תאור כללי של הקורס:
החברה הישראלית מגוונת ומרובת קהילות שנבדלות זו מזו בלאום, בדת, בשפה, בתרבות, במוצא

עדתי ובמידת הדתיות. אזרחי ישראל משתייכים לשני לאומים עיקריים: הרוב היהודי והמיעוט הערבי. כל אחת מקבוצות אלו נחלקת לקבוצות רבות אחרות. בקרב היהודים המגוון הדתי רב: חרדים, חילונים, מסורתיים ודתיים, אורתודוקסים, קונסרבטיבים ורפורמיים. גם להשתייכות על בסיס מוצא עדתי יש עדיין משמעות רבה: אשכנזים וספרדים, עולים וותיקים. בחברה הערבית שלוש קהילות דתיות עיקריות: מוסלמים, דרוזים ונוצרים. כמובן שגם בקהילות אלו יש חלוקה על פי מידת הדבקות בדת בין חילונים למסורתיים לדתיים. החברה הבדואית בעלת במאפיינים ייחודיים לה, וניתן להבחין גם בין הכפר לעיר, תושבי המשולש ותושבי הגליל.

אתגר הרב תרבותיות מאפיין את העולם המערבי בעידן הגלובלי. מדינות רבות מתמודדות עם ריבוי הקהילות בקרבן ובוחנות את הקשר בין לאום לאזרחות. השאלה המרכזית היא באיזה אופן מדינת הלאום מכילה לאומים, דתות, שפות ותרבותיות של קהילות מיעוט. במדינת ישראל זהו אתגר מורכב במיוחד, בהיותה מדינת לאום יהודית ועל רקע קיומו של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. משום כך, מדינת ישראל מתמודדת עם שאלות סבוכות באשר לאופי המדינה, ליחסים בין דת למדינה ובעיקר ביחס כלפי המיעוט הלאומי הערבי. בישראל של 2015 קשה לדבר על זהות אזרחית משותפת.

הריבוי והמגוון בחברה הישראלית הם מקור למתחים חברתיים ופוליטיים. ישראלים רבים אינם מכירים כלל את בני הקהילות האחרות. אנו חיים בישובים ובשכונות נפרדות. מערכת החינוך מחולקת לזרמים ותלמידים חרדים, דתיים, חילוניים וערבים לומדים כל אחד בבית ספר נבדל עם תכנית לימודים שונה. בפועל יש מעט מקומות מפגש בין הקהילות (בעיקר בין יהודים לערבים ובין חרדים לחילונים).

מציאות זו מעוררת שאלות משפטיות, סוציולוגיות, חינוכיות ופוליטיות: מה היחס בין מדינת הלאום היהודית לבין הקבוצות הלא-יהודיות שחיות בקרבה? עד כמה נכון להכיר בשונות של הקבוצות השונות? -האם תתכן זהות אזרחית משותפת? האם יש לעודד הקמת מסגרות חינוכיות משותפות, דו-לשוניות ובין דתיות? האם אפשרית ורצויה תכנית ליבה חינוכית אחידה? באילו הקשרים יש לנקוט מדיניות של העדפה מתקנת? האם וכיצד יכולות קבוצות שונות להשפיע על המרחב הציבורי הישראלי? האם קיימת אפליה כנגד מזרחים? כיצד היא באה לידי ביטוי? מה בין מדיניות קליטת העלייה מרוסיה למדיניות קליטת העולים מאתיופיה?

<u>מטרות הקורס:</u>

- *לבחון סוגיות של רב תרבותיות בהקשר של החברה הישראלית*
- *להכיר את האתגרים החברתיים המרכזיים בישראל ואת הרקע להיווצרותם*
- *להתנסות בניתוח מקרי בוחן מכמה נקודות מבט*

<u>תוצרי למידה</u>

<u>בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:</u>

להבין טוב יותר את מציאות החיים בחברה הישראלית. לפתח עמדה ביקורתית כלפי יחסי הכוח בחברה הישראלית. לפתח הבנה של מגוון הזהויות שמרכיבות את הפסיפס הישראלי.

<u>דרישות נוכחות (%):</u>

80

<u>שיטת ההוראה בקורס:</u> הרצאה ודיון במקרי בוחן.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. האם יש בישראל זהות אזרחית משותפת? מה המשמעות של אזרח ישראל פלסטיני, ישראלי חרדי וישראלי אתיופי? מי משפיע ולמה?
2. בין זכויות אדם לזכויות קבוצה: חינוך נפרד לחרדים וסוגיית לימודי הליבה.
3. מה משמעות להיות ערבי במדינה יהודית? מאבקי הכרה וחלוקה של הערבים בישראל: מסמכי החזון של הפלסטינים בישראל, ובג"צ קעדאן.
4. רב תרבותיות ודת: מכירת בשר חזיר: דתיים, עולים מרוסיה, וחילוניים.
5. עסקה אפלה בדרום: מהם החסמים מפני התקדמות כלכלית חברתית בישראל? האם עדיין קיימת אפליה כנגד עדות המזרח?
6. רב תרבותיות: האם יש בישראל ריבוי שהוא מעשיר או שסעים מפוררים?

חומר חובה לקריאה:

1. נאום נשיא המדינה ראובן (רובי) ריבלין בכנס הרצליה
2. נסים קלדרון (2003), " מן הריבוי אל הסולידריות" בתוך: אוהד נחתומי (עורך), "רב תרבותיות במבחן הישראליות" (המכללה האקדמית תל חי) עמ' 115-152
3. מנחם מאוטנר, אבי שגיא, רונן שמיר (1998), "הרהורים על רב תרבותיות בישראל", בתוך: מנחם מאוטנר (עורך), רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית, תשנ"ח, ע' 67-76
4. ארי אברהם סמג'ה, " ועדת דוברת והציבור החרדי : האם הדוח ניתן ליישום ובאיזו מידה ?" בתוך: דן ענבר (עורך), לקראת מהפכה חינוכית? : בעקבות כנס ון ליר לחינוך על יישום דוח דוברת (רעננה, מכון ון ליר בירושלים הקיבוץ המאוחד, 2006) עמ' 262.
5. מידן קודש (2012) , "ביחד או לחוד? תכנית הליבה והשסע הדתי-חילוני בישראל" ישראלים (4) עמ' 132
6. הרב אבישי שטוקהמר (1998), "מדינת ישראל ביובלה ויחסי חרדים-חילונים מנקודת מבט חרדית", אלפיים: כתב-עת בינתחומי לעיון, הגות וספרות , 16: 237-214.
7. באום, רוני (2007), "ש"ס - עלייתה והתגבשותה: פרק בהיסטוריה חברתית-עדתית במדינת ישראל", תהודה: בטאון האגודה לטיפוח חברה ותרבות תיעוד ומחקר , 24: 62-52, 2007
8. בגצ 1355/01 סולודקין ואח' נ. עירית בית שמש ואח' פ"ד נח(5), 595 (2004)
9. שגיא-שוורץ, אבי (2000), "החברה והמשפט בישראל: בין שיח זכויות לשיח זהות" מחקרי משפט, טז, תשס"א, ע' 37-54
10. אורי בן אליעזר, "כושי סמבו, בילי בילי במבו: כיצד יהודי הופך שחור בארץ המובטחת" יהודה שנהב ויוסי יונה (עורכים), גזענות בישראל (2008, מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד) עמ' 130
11. איסקובה, אנה, (1998), "דג הזהב והמדינה היהודית", אלפיים: כתב-עת בינתחומי לעיון, הגות וספרות , 16: 213-192,
- 12. ברוך קימרלינג (1998), "הישראלים החדשים: ריבוי תרבויות ללא רב תרבותיות" אלפיים: כתב עת בינתחומי לעיון, הגות וספרות , 16: 308-264
13. לימור יהודה, שלטון אחד, שתי מערכות חוק. תקציר הדוח של האגודה לזכויות האזרח ותגובת צה"ל ומשרד המשפטים לדוח.
14. דו"ח ועדת חקירה ממלכתית לבירור התנגשויות בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ישראלים בחודש אוקטובר 2000. פרק א' של הדוח סעיפים 67-1
15. בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) עמ' 258 (2000): פסק הדין של הנשיא ברק סעיפים 15-1, 33-19
16. יוסף ג'בארין, עשור לפסק־דין קעדאן: הרהורים ביקורתיים על השוויון מעשי משפט (2010), כרך ג' עמ' 182-173.
17. "החזון העתידי לערבים הפלסטינים אזרחי ישראל" (2006) עמ' 15-13 (המעמד המשפטי של הערבים הפלסטינים בישראל).

18. דניאל בן סימון, עסקה אפלה בדרום (2002, כתר הוצאה לאור) עמ' 9-28
19. מיכאיל קרייני (2003), "על ה"שלנו": רב תרבותיות בהקשר הערבי היהודי", עיוני משפט יז(1), 71-108
20. מנחם מאוטנר (2012), "משבר הרפובליקניות בישראל" משפט ואדם משפט ועסקים יד (תשע"ב) 559-594

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: